

3. *Bolte vult holte*

Wonderlijk hoe bevrijdend dat werkt, het verlies van alles!

Waarom koos hij er ook weer voor het hoedenmakersvak? Als Tomas nou eens zijn geheugen kwam helpen steunen!

Mocht het met mijn hoedenzaak even faliekant mislopen als met mijn privé zaken, praktiseert Daniël, dan ontwikkel ik een volkomen nieuwe variant op het principe van de bustehouder. Steunt en separeert, maar dan anders. Als het aankomt op leegten vullen is hij een veteraan, haha! Als hoedenmaker weet hij genoeg van bollende lichaamsvormen. Al vergt dat nogal een omschakeling: zo hard als de hersenpan is, zo week is de gemiddelde ongeprepareerde borst. En valt het ontwerp van de bh nog wel te perfectioneren? Sommige dingen zijn simpel en goed. Koester die maar, jongen.

Grinnikend legt hij zijn gleufhoed op de parkbank. De hoed bedekt de plek waar de letters M A R I A in het hout staan gekerfd. Nóg een naam die hij even buiten beschouwing laat. Zoals je van het ene op het andere been leunt, verplaatst hij zijn aandacht naar die ándere lang aanbeden Maria. De twee Maria's in zijn leven

De Madonna, die maagdelijke moeder, waarom vinden wij haar niet sexy: vanwege dat kind op haar arm? Nou ja, met de geboorte van 'dat kind' beginnen we al twintig eeuwen onze jaartelling. Het is Vóór Dat Kind en Na Dat Kind, dus dat trekt best veel aandacht. Maar die onbevleete ontvangenis? Een slechte grap. Zwanger door de aanzegging van een engel, zó weinig aantrekkelijk. Blijft overeind dat de serene beeltenis van deze vrouw met vroegoude peuter toch symbool staat voor vruchtbaarheid. Haar schoot heeft Hem gedragen en een schoot met die capaciteit zou toch sexy moeten zijn. Maar nee, als kind kreeg hij nooit een stijve plasser van dat beschilderde beeld in de kerk. Voor zover zo'n knul die kon krijgen, corrigeert hij zichzelf. De paapse omgeving stond de gedachte aan een vrouw van vlees en bloed in de weg.

Hij pakt zijn zandkleurige hoed op, gevlochten van vezels uit bananenblad. Hij draagt hem om zomerse hoeden in zwang te houden. Ook al is het nog lang geen zomer, deze vierde dag van de vierde maand. En is hij geen man voor een hoed met zijn stugge krullen. Maar toen de hoofddeksels uit het modebeeld verdwenen, is hij ze gaan dragen.

De vrouwen lieten hem eerst in de steek. Haar hoeden werden verdrongen door handtassen, schoenen, riemen, mobiele telefoons, schoothondjes, scooters, baby's. Totdat het aanbod zou aantrekken, maakte hij zich op voor een winterslaap. Als een hollenbeer. Gelukkig zetten jongemannen al snel vaker een pet op, en in hun kielzog kwamen de hoeden terug. Leve de onmodieuze lieden en beroepsgroepen die hem door dit economische dal sleepten! Duizendmaal dank ouderwetse hoedendragers, jagers en joden, boeren en boswachters, serveersters en nonnen, verpleegsters, bruiden en bruidegoms, bakkers, stierenvechters, vakbondsleden en balfanaten, doodgravers en andere al of niet professionele hoofddekseldragers! Het hoedenmakersvak is geen broodwinning maar een roeping, als dat katholieke woord hem niet deed kokhalzen. Vraagt iemand: hoe komt u aan die deksels mooie hoed, dan weet hij een exclusief en toch voor elke beurs betaalbaar adres – en overhandigt met scheve grijns zijn kaartje. Hij zou liever glimlachen, maar dit draait bij hem steevast uit op grinniken en grijnzen, een akelige trek in zijn aangezicht waar hij geen vat op heeft. Broer Hugo heeft dat net zo - een van de schaarse eigenschappen die ze delen. Geërfd van hun vader, de man die hij zoveel mogelijk overlaat aan broer en zus...

Hij heroverweegt het plan over de bustehouders, maar nu verplaatst zijn verbeelding zich naar de vleselijke vulling van die kledingstukken. Een tinteling kittelt zijn balzak. Hij schudt zijn hoofd, haalt de vingers door zijn weerbarstige haar en zet de hoed erop. Daniël weet dat hij op intieme voet staat met het sluimerend gevaar van dagdromen. Ze dwarsbomen redelijke beslissingen. Zoals dat hij een eind moest maken aan de verhouding die onderweg was levens te verwoesten wanneer hij er geen punt achter had gezet. Die punt stond er maar dagdromen ondermijnden zijn besluit. De weg van het hart, zo peperden jeugdvriendinnen Dana en Isis hem ooit in, is niet de gemakkelijkste maar de meest waarachtige weg. Wie enkel op het verstand vaart, verliest zichzelf uit het oog. Volg je hart, ammehoela! Romantische kitsch, even voorspelbaar als het weer aan de Golf van Biskaje. Had hij maar vastgehouden aan zijn stoïcijnse koers. Want ondertussen blijft wankelmoedigheid draden vlechten door het weefsel van zijn dagen. Belgien, die hij als hulpje had ontvangen, werd hem de baas. En zij was niet de enige. Dat taboe op zijn gekmakende verlangen rust daar niet voor niks, meent

hij. Ooit schoten hem de volgende dichtregels te binnen, wie ze had geschreven wist hij niet meer, misschien waren ze een spontane oprisping van zijn eigen brein:

*Honger o die woont in zijn borst
gaat uit naar de hare.*

4. Bronnen, bank, brieven

De bank met de gekerfde letters M A R I A markeert de plek waarvan hij denkt dat hij er met Tomas heeft afgesproken. Hij ijsbeert, in zijn hoofd flarden van wat hij ooit een mooi Stones-lied vond, vooral vanwege de te korte saxofoonsolo:

*'I'm not waiting on a lady,
I'm just waiting on a friend ...'*

Een jonge vrouw nadert op een mountainbike. Ze zit gebogen over haar rechte stuur, de armen wijd en de gespierde benen kalm trappend, haar boezem bedwongen in sportkledij. Wat is dat toch, dat de natuur ons dit aandoet! Onweerstaanbaar – en jammer genoeg weer voorbij. Al mag ook haar vertrekkende kant er wezen.

Tot ze zich naar hem omkeert en haar middelvinger toont.

De parkklok wijst kwart over tien. Ze hebben rond tien afgesproken. Sms'en? Te vroeg nog. En dan, Tomas neemt zelden de moeite te antwoorden. Los van het risico dat Antonia het bericht leest, en misschien beantwoordt in zijn naam.

Tomas studeerde in de hoofdstad en Daniël verhuisde naar deze stad. Zij zijn van de predigitale tijd dat mensen nog brieven schreven. Ze schreven elkaar wekelijks gedurende ruim een dozijn jaren. Essentieel in hun vriendschap is dat deze aanving met aanvaarding, elke ontmoeting opnieuw. De bekrachtiging van het leven waarin ze elkaar vonden. Ja zeggen tegen wat zich ook voordoet. Vriendschap op het eerste gezicht die sindsdien voortdurend op de proef moest worden gesteld. Eerlijkheid en trouw zijn andere ingrediënten van hun kameraadschap. In brieven uit die tijd slaan ze elkaar met waarheid om de oren. En met principiële vragen. Of David Bowie meer was dan een poseur en

of popmuziek überhaupt intellectueel kon zijn. Waarom Tomas Monteverdi de vader van Bach noemde. Tomas citeerde uit zijn grote voorbeelden, de brieven schrijvende broers Edmond en Jules de Goncourt, en Daniël probeerde tegenwicht te bieden met observaties over poep en pies uit de *Essais* van Michel Montaigne. Je niet beter voordoen dan je je voelt, daar draaide het om. Dit vergde ellenlange onderzoeken, redematies en diepgravende introspectie, wat de brieven niet per se leesbaarder maakte. Ze werden eerder onnavolgbaar; maar dit was nu eenmaal de intellectuele beproeving die ze hun vriendschap verschuldigd waren.

En onnavolgbaarheid was een kwaliteit die Daniël koesterde van een eerdere, intens betreurde vriendschap.

De brieven kregen op den duur een steeds tastbaarder fysiek aspect. Het herkennen van de envelop met daarop zijn eigen naam in dat handschrift van Tomas, dat deed hem iets. Die envelop openen en het aantal ineengevouwen vellen tellen, aan beide zijden dicht beschreven, de kantlijnen vol aanvullingen en schunnige of grappige tekeningetjes. De intieme sensatie die het lezen ervan straks beloofde. Meestal kwam zijn brief op dinsdag. De teleurstelling wanneer de post kwam zonder Tomas' brief, en de scheut van vreugde wanneer deze later in de week alsnog op de kokosmat viel.

Tomas' verontwaardiging was groot toen hij ontdekte dat Daniël zijn brieven na lezing ritueel verbrandde. Om precies te zijn, Daniël las het geschreven eerst een keer snel door, daarna nog eens geconcentreerd en in detail, dan schreef hij zijn antwoord, en daarmee mocht Tomas' brief weg, om plaats te maken voor de volgende. Aansteker eronder boven de bloembak waarin hij toen wietplanten teelde. Hij stak zijn sjekkies en joints aan met de brandende brieven en de as verrijkte de arme grond.

Tomas daarentegen perforeerde de epistels van zijn vriend. Hij hield van Daniël's handschrift. Na lezing borg hij de dichtbeschreven vellen op en bewaarde ze chronologisch gerangschikt bij de carbondoorslagen van zijn eigen epistels, in een multomap in de archiefkast op zijn studeerkamer. Hij bezat een reeks van zulke mappen, die hij koesterde. Daniël hield even hartstochtelijk van Tomas' handschrift, maar verdedigde zich dat hij geen stof wilde verzamelen die hen later kon compromitteren. Dat hij niet van zins was ooit zijn memoires op te tekenen en dat het hem nogal verbaasde dat Tomas daar blijkbaar zo anders over dacht, zonder dat beiden dit verschil van mening eerder hadden

opgemerkt. Deze polemieek werd uitgeschreven in de dodelijke ernst die hen als vroege twintigers gepast leek.

Maar ze schrijven elkaar allang geen brieven meer en hun vriendschap dreigt te verwateren. Oud zeer steekt zijn kop op, lelijker door de jaren.

Gedocumenteerd in Tomas' multomappen, dat wel.

Ze schreven elkaar al een aantal multomappen vol toen Daniël een keer iets vond van Tomas' voorgenomen huwelijk, nota bene nadat hij om zijn mening was gevraagd en hij consciëntieus had gehoorgegeven aan dat verzoek. En sindsdien vinden Tomas en diens vrouw Antonia allerlei dingen van zijn liefdesleven. Zoals de splinter onder je vel na dagen opeens gaat etteren. Maar vooruit, kom op! Vandaag hebben ze tenminste weer eens afgesproken. Voor het eerst in hoeveel maanden? Wat maakt het uit. Het gaat erom te leven zoals het leven komt. Waarom nerveus zijn voor een afspraak met zijn oude makker? Hij gaat er eens bij zitten. Als ooit iemand hielp zijn dilemma's en tegenstrijdige verlangens in het ontnuchterend daglicht van de biologie te plaatsen, dan Tomas. Zonder mankeren brengt hij redding. Hij zou hem nu bijvoorbeeld hartelijk uitlachen om een groot woord zoals 'redding'. Die lach heeft Daniël gemist. Hij is het wachten waard.

Hij is gek op oude stadsparken zoals dit. Geef hem maar aangeharkte natuur. Wat er allemaal voorbijkomt op een doordeweekse dag! Voor het gemak gaat hij voorbij aan het feit dat hij geen kant op kan, dat hem thuis niks wacht behalve verlies, dat hij dus wel móet wachten tot zijn laatst overgebleven vriend hem komt bevrijden. Intussen kan hij amper een aangename tijdspassing bedenken dan voorbijgangers gadeslaan, ook al hoort daar zelfkwalling bij. Zijn favoriete bank staat tussen de jonge begroeiing. Hier, ver genoeg maar niet te ver van het hoofdpad, kan hij rustig observeren zonder op te vallen.

Aan het eind van de laan die ruim een kilometer lang het park diagonaal doorsnijdt om daar een haak te slaan rond de centrale vijver, nadert een silhouet wiens tred hem even doet opveren. Komt daar ... Maar neen, Tomas is het niet.

Wel wandelen over het middenpad twee vrouwen zijn kant op. Het flaneren is een van de miskende verdiensten van mediterrane immigranten. De linker vrouw – of meisje, dat verschil wist de mode uit – draagt de verhullende

kleding die haar cultureel-religieuze achtergrond voorschrijft. Een vlam schiet in hem op – en dooft meteen. Hij wil niet naar haar kijken vanwege de herinnering aan Belgien die zij oproept. Dus ziet hij haar gezellin, nauwsluitende rok over strakke jeans tot halverwege haar kuit. Ze draait uit de heupen als een model op de catwalk. Van haar witte blouse zijn de kraagpunten over de revers van het getailleerde jack gevouwen. De blouse hangt open tot midden op het borstbeen, waar schaduw de dubbele welving schetst van haar vlees. Dat fluweelachtige jack lijkt een invitatie tot aanraken. Haar zwarte haar golft en glimt, het leven stroomt over de rand van dit gezicht waarin de ogen en de lippen glanzen. Soms heeft Daniël medelijden met knappe vrouwen, maar bij deze dame is dat onterecht. Alles aan haar smeekt om aandacht, opwindend ontmoet zij het oog. De natuur heeft haar zo ontworpen dat mannen wel móeten kijken, en zij doet daar een flinke schep bovenop.

Hij haakt zijn blik los van die zichtmagneet en richt hem nu toch op haar ingetogener vriendin. Haar effen kleed is donker, een hoofddoek omsluit haar gezicht dat door dit kader des te meer spreekt. Een vogel die zich hult in haar vleugels. Zijn nieuwsgierigheid welt op naar het lichaam dat ze verborgen houdt. Maar alleen al die gedachte kan gevaarlijk zijn, weet hij uit ervaring. Hij kan er niets aan doen dat ze hem aan Belgien doet denken, en een traantje verschijnt in zijn ooghoek. De vrouw ziet de pleister over zijn wenkbrauw en oordeelt 'loser', zo snel dat het hem ontgaat. Terwijl ze passeren vangt hij op dat de witte blouse rept over een 'fokking hómo!'. De gesluisde proest en zegt iets dat hij niet verstaat. Hij kijkt ze na tot ze verdwijnen tussen passanten en het beginnend groen. Dan staat hij op en schudt zijn benen los – zoals een oudere man dat doet, constateert hij een tikje verrast. Behoedzaam brengt hij zijn hand naar zijn oogkas en bevoelt de kneuzingen die in rap tempo tot blauwe plekken uitgroeien.

Misschien – misschien moet hij deze dag maar eens gebruiken om in het reine te komen. Om terug te blikken, geheel tegen zijn gewoonte. Zaken op een rij. Orde scheppen, waarmee misschien begrip. Vingers op zere plekken. Laat dat geheugen maar meanderen. Met of zonder Tomas, moet hij toch op zijn minst tot een soort reconstructie kunnen komen.

Op een afstand ziet hij zich staan, de stripfiguur met een kring van vraagtekens rond zijn hoed.